

PROCESSOS SUMARÍSSIMS
CONTRA PERSONES AMB RESIDÈNCIA A TONA
EL 1939 CONSERVATS AL TRIBUNAL MILITAR
TERRITORIAL TERCER (BARCELONA)

Carles Puigferrat i Oliva

SUMARI

INTRODUCCIÓ	3
RELACIÓ DE PERSONES ENCAUSADES	5
ARNELLA COMAS, JOAN	5
AULET BLANCAFORT, JOSEP	6
BERGADÀ PUJOL, ANTONI	7
BERTRAN SITJÀ, JOSEP	8
CARLES TOMÀS, AGUSTÍ	9
CARRERA GASSOL, MODEST	10
CASAS VILA, ANTONI	11
CODINACHS MOLERA, RAMON	12
COLL VIADER, JAUME	13
CREUS NOGUÉ, JACINT	14
GES ARUMÍ, FRANCESC	15
GORCHS BUXÓ, PERE	16
GUITERAS BARNILS, JOAN	17
GUITERAS BENET, JAUME	18
GUIU LLANAS, BERNAT LLUÍS	19
HOMS MONTMANY, RAMON	20
HOYO GÓMEZ, MARTINA DEL	21
HOYO GÓMEZ, PILAR DEL	22
MASFERRER BAYÉS, ÀNGELA	23
MUSACH FONTARNAU, MANUEL	24
PADRÓS VALÈNCIA, RAMON	25
PARÉS PLANELLÓ, LLUÍS	26
PIÑERO SANTIÑO, FRANCISCO	27
PUIG CASADEVALL, JOAN	28
PUIG CASADEVALL, MARIA	29
RIERA VENTURA, MIQUEL	30
SURIÑACH ROMANS, JOSEP	31
VALLDAURA PUIGFERRAT, ESTEVE	32
VALLDAURA PUIGFERRAT, JOSEP	33
VALLDEORIOLA CODINA, JOAN	34
VILASECA NONÓ, JOAN	35
VIÑAS VALLBONA, JOAN	36

INTRODUCCIÓ

El Tribunal Militar Territorial Tercer té la seva seu a l'edifici del Govern Militar, amb adreça al Portal de la Pau, sense número, de Barcelona. En el seu arxiu es guarden tots els processos que la justícia militar va incoar després que l'exèrcit espanyol ocupés Catalunya en els mesos finals de la Guerra Civil. Es tracta d'un fons clau per estudiar la repressió franquista. Del període de la postguerra, entre el 1939 i el 1945, conserva 21.059 procediments judicials, amb un pic de 11.324 el 1939. I en total, entre el 1939 i el 1987, se n'han comptat 111.261, que ocupen 744 m lineals de prestatgeries.

La conformació d'aquest fons de sumaris judicials de la postguerra va ser resultat de l'aplicació de la jurisdicció militar extraordinària que va suposar la promulgació, per part de la Junta de Defensa Nacional de España, o sigui, el govern insurgent, del Ban de Guerra del 28 de juliol de 1936, pel qual se sotmetia l'ordre públic a la jurisdicció militar i, per tant, al Codi de Justícia Militar, en detriment de la jurisdicció ordinària. Decrets posteriors van detallar el procediment dels sumaris, els integrants dels tribunals i altres qüestions, i noves lleis confirmaren aquesta jurisdicció extraordinària. El Codi de Justícia Militar preveia la seva aplicació a civils si es considerava que havien participat o col·laborat en una rebel·lió militar. Aquests civils podien ser acusats de rebel·lió militar (que suposava la petició de pena de mort per part del fiscal), auxili a la rebel·lió militar o excitació a la rebel·lió militar.

Els sumaris judicials de la postguerra són en quasi la seva totalitat sumaríssims, és a dir, sumaris de procediment ràpid i abreujat, amb l'objectiu de procedir a una justícia exemplar i immediata. Els expedients contenen tota la documentació referent al processament i al judici de l'acusat i es pot dividir en dos blocs. La que fa referència a la fase processal, aplegada per un jutge instructor (denúncies, informes, declaracions de testimonis, declaració indagatòria del processat, interlocutòria de processament), i la referent a la fase plenària o judici oral, que conté l'acta del judici, la sentència i la seva posterior execució (documentació en relació a l'afusellament dels condemnats a mort: lliurament del pres, certificats de defunció i d'enterrament; o bé peticions de commutacions de pena, concessions de llibertat condicional, entre altres).

Els sumaríssims en reflecteixen perfectament la rapidesa d'elaboració i la simplificació dels requisits i els tràmits processals, en un moment de forta repressió sobre el bàndol derrotat a la guerra, amb milers de presoners a l'espera de judici. Molts sumaris acusen una instrucció poc rigorosa o inacabada, i, a més, bona part d'ells són sumaríssims acumulats, és a dir, que reuneixen en un sol expedient diverses causes, sovint sense cap relació entre elles i totes jutjades en un mateix judici oral. En un sol d'aquests judicis es podia arribar a actuar a la vegada contra vint persones, sense cap garantia vers els acusats. L'aplicació del Codi de Justícia Militar a civils i els procediments sumaríssims foren una font de molts altres abusos: mals tractes per obtenir declaracions, la manca d'una defensa

efectiva i de testimonis de descàrrec (molt escassos o inexistents) o la impossibilitat de recórrer la sentència a un tribunal superior, entre altres.

Entre tots els sumaríssims, se n'han localitzat 32 que fan referència a persones amb residència a Tona el 1939, fossin nascudes al poble o no. En algun cas, la vinculació amb Tona és purament circumstancial, perquè van venir a viure-hi durant la guerra per evitar els bombardejos de Barcelona o per raons de feina. Tots són civils, excepte en un cas, el d'un soldat, ja acabada la guerra, al qual se li obrí un procediment per la fugida de dos presos que custodiava. El que ve a corroborar que el Codi de Justícia Militar, a la postguerra, es va aplicar bàsicament a civils, sens dubte amb el propòsit de fer irreversible la victòria sobre l'enemic militar i ideològic.

La majoria d'encausats seguiren aquest itinerari: després d'una denúncia inicial, la milícia de Tona de la Falange Española Tradicionalista y de las JONS, és a dir, militants armats d'aquest partit, portaven a terme la detenció de l'acusat, el qual traslladaven a Vic per presentar-lo davant la Guàrdia Civil, on prestava declaració. Seguidament, ingressava a la presó d'aquesta ciutat. La major part d'ells van ser traslladats al cap de poc a la presó Model de Barcelona i jutjats en consell de guerra, generalment al Palau de Justícia. La sentència es dictava el mateix dia i, en el cas de la pena de mort, l'execució tenia lloc poques setmanes més tard. Tots els afusellaments foren al Camp de la Bota, i els enterraments, a la fossa comuna del cementiri de Montjuïc.

Els denunciants solen ser militants tonencs de la Falange. Però també es dona el cas que entre ells hi ha persones que van patir la repressió a la rereguarda durant la guerra (per exemple, que van patir presó com a represàlia perquè un familiar seu era desertor; o que foren expulsades de la feina per la seva simpatia vers el bàndol franquista). Un dels denunciants és un antic milicià del Comitè Antifeixista, contra el qual també es va iniciar un procediment judicial que no va arribar mai a judici oral. També hi ha un cas de soldats de l'exèrcit republicà que, acabada la guerra i retornats al poble, denuncien un antic company d'armes.

Aquests 32 sumaríssims només documenten una part de la repressió que es va viure a Tona durant la postguerra, perquè bona part d'ella no va ser exercida per tribunals militars sinó pel Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques de Barcelona (els seus expedients es conserven a l'Arxiu Central del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i de l'Audiència Provincial de Barcelona) i altres creats *ad hoc*. Si volem saber, per exemple, quina repressió es va exercir sobre les famílies i els béns dels exiliats el 1939, hauríem de recórrer a aquest arxiu. Per altra banda, a l'Arxiu Nacional de Catalunya es conserva l'arxiu històric de la presó Model. Les fitxes dels seus interns també serien una altra font documental a explorar.

RELACIÓ DE PERSONES ENCAUSADES

ARNELLA COMAS, JOAN

Sumaríssim d'urgència número 010543 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 6143, caixa 400.

Circumstàncies personals: de 32 anys d'edat, fill de Menna i de Josefa, solter, natural de Palau-solità (Vallès Occidental) i amb veïnatge a Tona, forner d'ofici. Durant la guerra va ser militant del PSUC i de la UGT. Va anar-se'n al front l'octubre de 1936 com a voluntari de milícies. Més endavant es va integrar al nou exèrcit republicà. Va servir a intendència fent de forner. El gener de 1939 es va entregar a les tropes franquistes. Va estar tancat al camp de concentració de presoners de guerra d'Orduña (Biscaia). Un germà seu, Agustí Arnella Comas, soldat de l'exèrcit republicà, morí al front el 21 de gener de 1939.¹

El 16 de juny de 1939 va ser detingut i conduït a la presó de Vic. Més endavant va ser traslladat a la presó Model.

Acusacions: tenir amistat amb alguns membres del Comitè Antifeixista de Tona.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar mai. Revisada la causa contra ell, el Consell de Guerra Permanent de Barcelona, el 15 de desembre de 1939, n'ordenà el sobreseïment provisional i la posada en llibertat de l'acusat. Malgrat aquesta ordre, no va ser alliberat de la presó. Joan Arnella va enviar una carta de queixa per aquest fet a l'auditor de guerra de la quarta regió militar el 25 de desembre de 1939. Finalment, va ser alliberat el 4 d'abril de 1940.

¹ Sobre la família Arnella, vegeu Amadeu LLEOPART i Carles PUIGFERRAT. "Ara fa... cinquanta anys. 1939: la postguerra més immediata". *Llibre de l'any* [Tona], 1990, p. 35. A la postguerra, la família Arnella va marxar de Tona i es va traslladar a Sabadell.

AULET BLANCAFORT, JOSEP

Sumaríssim d'urgència número 001034 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 81, caixa 16.

Circumstàncies personals: de 35 anys d'edat, fill de Joan i Àngela, casat, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer Nou número 45, pagès. Militant del PSUC. Vocal de la junta local d'aquest partit. Regidor de l'Ajuntament de Tona entre octubre de 1937 i maig de 1938. El juliol de 1938 s'incorporà a l'exèrcit republicà. Un germà seu, Jaume Aulet Blancafort, va ser milicià del Comitè Antifeixista.

Va ser detingut el 14 de febrer de 1939 i va ingressar a la presó de Vic. Més tard va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser vocal de la secció local del PSUC; perseguir desertors; firmar denúncies contra persones del poble, algunes de les quals van acabar a la presó.

Consell de guerra: 5 d'abril de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a cadena perpètua (trenta anys de presó). Complí condemna a la presó de Sant Miquel dels Reis (València).

Compliment de la pena: va ser indultat el febrer de 1945.

BERGADÀ PUJOL, ANTONI

Sumaríssim d'urgència número 017360 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 10341, caixa 566.

Circumstàncies personals: de 42 anys d'edat, fill de Jaume Bergadà Panós, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer de José Antonio (carrer Major) número 42, barber i agent d'assegurances. Va ser obligat a fer de xofer al servei del Comitè Antifeixista, el qual li confiscà un cotxe. En esclatar la guerra es va afiliar a la UGT. Tenia amagat a casa seva el seu oncle, mossèn Antoni Bergadà Panós, rector de Sant Martí del Morell (arquebisbat de Tarragona).

Detingut el 22 d'octubre de 1939, ingressà a la presó de Vic.

Acusacions: ser simpatitzant de la causa roja; ser amic dels membres del Comitè Antifeixista de Tona, i ser-ne confident; haver instigat el registre a la casa del tinent de la Guàrdia Civil Josep Rosselló Pericàs.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. El 14 de novembre de 1939 Antoni Bergadà Pujol va ser posat en llibertat i, finalment, el 23 de març de 1940, es va acordar el sobreseïment provisional de la causa contra ell.

BERTRAN SITJÀ, JOSEP

Sumaríssim d'urgència número 001034 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 68, caixa 13.

Circumstàncies personals: de 38 anys d'edat, fill de Miquel i Serafina, natural i veí de Tona, domiciliat al carrer del Raval número 2. Pagès. Militant del PSUC i de la Unió de Rabassaires. Regidor de l'Ajuntament de Tona durant la guerra.

Va ser detingut el 14 de febrer de 1939 i va ingressar a la presó de Vic.

Acusacions: ser militant del PSUC i regidor de l'Ajuntament de Tona; pertànyer a la Unió de Rabassaires; perseguir desertors; haver participat en la denúncia contra deu ciutadans d'ideologia dretana que foren detinguts i conduïts a la presó de Sant Elies.

Consell de guerra: 23 de març de 1939, a Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a quinze anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: commutada el 1940 per una altra de sis anys i un dia de presó.

CARLES TOMÀS, AGUSTÍ

Sumaríssim d'urgència número 003462 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 698, caixa 153.

Circumstàncies personals: de 34 anys d'edat, fill d'Agustí i Pia, casat, natural de Xerta (Baix Ebre) i amb veïnatge a Barcelona el 18 de juliol de 1936. Oficial subaltern, funcionari del Cos de Porters civils, destinat a la duana de Barcelona. Arran dels Fets d'Octubre de 1934 a Tarragona va ser detingut i tancat al vaixell presó Uruguay. Abans de la guerra havia estat militant d'ERC. Militant del sindicat UGT, durant la guerra va formar part del Comitè de Control obrer de la duana. A causa dels bombardejos al port, al final de 1936 traslladà la seva residència i família a Tona, al carrer de Sant Antoni número 1 (torre del Garet). Durant la guerra va ser destinat alguns mesos a la duana de Puigcerdà i després tornà a la de Barcelona. Al final de la guerra va formar part de l'arma d'aviació i va treballar en una secció d'obres. Va ser secretari d'organització de la junta local del PSUC a Tona. Va fer gestions davant Josep Andreu Abelló,² president de l'Audiència Territorial de Catalunya, perquè els deu tonencs tancats a la presó de Sant Elies el novembre de 1936 fossin traslladats al Palau de Justícia i posteriorment alliberats.

Abans del 6 març de 1939 va ser detingut a Tona i traslladat a Vic, on va ingressar a la presó. El 8 de maig va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser militant d'ERC abans de la guerra i haver participat en els Fets d'Octubre de 1934; fer propaganda a favor del Front Popular en les eleccions de febrer de 1936; formar part del Comitè de Control obrer de la duana de Barcelona; ser militant del PSUC i formar part com a secretari d'organització de la junta local del partit.

Consell de guerra: 2 d'agost de 1939, probablement al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a una pena de dotze anys i un dia de reclusió temporal.

Compliment de la pena: el setembre de 1941 la pena li fou commutada per una altra de dos anys de presó menor i devia sortir en llibertat.

² Es coneixien de vista; l'esposa d'Agustí Carles era filla d'un poble veí al d'Andreu Abelló, Montblanc o Reus.

CARRERA GASSOL, MODEST

Sumaríssim d'urgència amb número desconegut sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 43519, caixa 2363.

Circumstàncies personals: de 43 anys d'edat, fill de Sebastià i Victòria, natural de Vilaller (Alta Ribagorça) i amb veïnatge a Tona des de mitjan de 1938. Fins aleshores havia viscut a Barcelona, al carrer del Parlament número 6, 1r, 1a. Havia estat militant d'ERC. Agent de policia de la Generalitat de Catalunya. Va prestar servei a la prefectura de la Via Laietana. Més tard fou destinat a Vic i Tona. El 23 de gener de 1939 va fugir de Tona en direcció a França. Es va presentar el 4 de febrer de 1939 a la frontera d'Irun amb la voluntat de tornar a entrar a Espanya.

Detingut a la frontera d'Irun. Va ser traslladat a Sant Sebastià, on va declarar davant la policia. Potser posteriorment va ingressar a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: no es van arribar a fer.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. El 30 de juny de 1939 es va ordenar el tancament de l'expedient i la posada en llibertat immediata de Modest Carrera.

CASAS VILA, ANTONI

Sumaríssim ordinari número 001834 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 26621, caixa 1435.

Circumstàncies personals: de 28 anys d'edat, fill de Jaume i Maria, solter, natural i veí de Tona, xofer de professió. Militant del PSUC. Va ingressar a l'exèrcit republicà quan va ser cridada la seva quinta. Presoner de guerra. L'octubre de 1939 es trobava reclòs al camp de concentració de presoners de San Marcos de Lleó. Més tard passà a la presó d'Oviedo i a la de Gijón, on era el setembre de 1940. L'agost de 1941 va ser traslladat a la presó de Vic. El seu germà Jaume va ser regidor de l'Ajuntament de Tona el 1937 en representació del PSUC. El 1933 ja havia format part de la comissió gestora municipal.

Acusacions: haver col·laborat amb el Comitè Antifeixista de Tona fent de xofer, transportant detinguts o membres del Comitè.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. Per ordre del capità general Antoni Casas Vila va sortir en llibertat provisional de la presó de Vic el 5 de setembre de 1941. El febrer de 1943 es va declarar el sobreseïment provisional de la causa i la llibertat definitiva de l'acusat.

CODINACHS MOLERA, RAMON

Sumaríssim ordinari número 002581 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 45171, caixa 2458.

Circumstàncies personals: de 20 anys d'edat, fill de Francesc i Maria, solter, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer de José Antonio (actual carrer Major) número 69, fuster d'ofici. Soldat de l'exèrcit franquista durant la guerra. El febrer de 1940 era caporal del regiment d'infanteria número 50 Barcelona, el qual es trobava destacat al castell de Sant Ferran de Figueres.

Acusacions: haver consentit, el 2 de febrer de 1940, que sortissin dos soldats arrestats del calabós, sense escolta, per anar a fer les seves necessitats al fossar. Ho van aprofitar per fugir del castell de Sant Ferran. Van aconseguir travessar la frontera i van passar a França.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. L'acusat restà en llibertat.

COLL VIADER, JAUME

Sumaríssim d'urgència número 007355 sota l'acusació de rebel·lió militar Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 467, caixa 99.

Circumstàncies personals: de 39 anys d'edat, fill de Joan i Carme, casat, natural i amb veïnatge a Tona, xofer d'ofici. En esclatar la guerra vivia a Barcelona, al carrer de l'Hospital, i feia de taxista. Al final de 1936 es va traslladar a viure de nou a Tona. Un germà seu, Lluís Coll Viader, metge, soldat de l'exèrcit franquista, morí de la malaltia del tètanus a Saragossa l'1 de novembre de 1938.

Va ser detingut el 23 d'abril de 1939 i va ingressar a la presó de Vic. Després va passar a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: participar en l'assalt al garatge-armeria Planell de Vic, propietat de Camilo Postius Vall-llosera, el 21 de juliol de 1936, en el qual es va endur una cafetera; conduir un cotxe amb milicians armats els primers dies de la guerra; haver manifestat la seva intenció de detenir l'esmentat Camilo Postius; estar afiliat a la CNT.

Consell de guerra: 17 de juny de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a una pena de dotze anys i un dia de reclusió temporal.

Compliment de la pena: va ser deixat en llibertat condicional (presó atenuada) el desembre de 1942. Llavors va tornar a fixar la seva residència a Barcelona, al carrer de l'Hospital número 71, entresol.

CREUS NOGUÉ, JACINT

Sumaríssim d'urgència número 07369 sota l'acusació de rebel·lió militar. Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 9264, caixa 520.

Circumstàncies personals: de 26 anys d'edat, fill de Jacint i Joaquina, natural i amb veïnatge a Tona, solter. Era fill de can Marrinxo, al carrer avui dia dit de l'Antic Camí del Coll. Llauner d'ofici. Militant de la UGT des d'abans del 18 de juliol de 1936. Va actuar de milicià del Comitè Antifeixista de Tona d'agost a novembre de 1936, quan va ingressar voluntari al cos de carrabiners. Entre maig i agost de 1938 el seu germà Josep va ser regidor de l'Ajuntament de Tona per la CNT-FAI.

Detingut el 23 d'abril de 1939, va ser tancat a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser milicià del Comitè Antifeixista de Tona; haver participat en la detenció de deu homes de Tona el novembre de 1936; haver fet registres en cases de pagès a la recerca dels seus propietaris o capellans amagats; haver participat en la detenció de Josep Molera i Josep Cruells; haver cobrat multes imposades a les famílies de desertors o afectes al bàndol franquista; haver requisat aparells de ràdio de famílies que escoltaven les ràdios franquistes. Haver estat present la matinada del 14 d'agost de 1936 al costat del cadàver de Josep Boixadera, assassinat hores abans al coll de Malla, juntament amb altres milicians del Comitè Antifeixista de Tona, mentre buscaven Jaume Galobart, assassinat aquella mateixa nit.

Consell de guerra: 20 de juny de 1940, a Vic.

Sentència: culpable, condemnat a pena de mort.

Compliment de la pena: va ser executat al Camp de la Bota la matinada del 2 d'agost de 1940 i enterrat a la fossa comuna del cementiri de Montjuïc.

GES ARUMÍ, FRANCESC

Sumaríssim d'urgència número 010541 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 4242 , caixa 326.

Circumstàncies personals: de 28 anys d'edat, solter, natural i amb veïnatge a Tona, al mas Savell, pagès. Milicià del Comitè Antifeixista de Tona en els primers mesos de la guerra. Era germà del tinent d'alcalde de la Lliga Ramon Ges Arumí en l'Ajuntament format el 1934. Va deixar de ser milicià abans dels Fets de Maig de 1937. En ser cridada la seva quinta, es va amagar per no anar al front i posteriorment va fugir a França. Va estar internat en un camp de concentració, del qual es va escapar. Va residir a França fins a l'acabament de la guerra, quan va tornar a Tona.

Detingut el 16 de juny de 1939 i tancat a la presó de Vic. Més endavant va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser milicià del Comitè Antifeixista de Tona; haver participat en registres de cases de pagès de Tona i Muntanyola; col·laborar en la persecució del sacerdot Carles Creus i del propietari Miquel de Planell; haver participat en la crema de les imatges i de l'edifici de les capelles dels masos Vendrell i Segalers; passar a cobrar les multes que el Comitè Antifeixista va imposar a famílies de dretes.

Consell de guerra: 9 de novembre de 1939, a Barcelona, probablement al Palau de Justícia.

Sentència: declarat innocent i absolt. El tribunal militar va instar que el seu cas fos remès al Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques.

Compliment de la pena: va ser posat en llibertat el 10 de novembre de 1939.

GORCHS BUXÓ, PERE

Sumaríssim d'urgència número 002003 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 95, caixa 20.

Circumstàncies personals: de 32 anys d'edat, fill d'Andreu i Assumpció, casat, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer de Barcelona número 11, agutzil municipal. Militant de la CNT.

El 24 de març de 1939 es trobava detingut i havia ingressat a la presó de Vic. Pocs dies més tard va ser traslladat a la presó Model per a la celebració del consell de guerra.

Acusacions: haver estat fundador i secretari de la CNT de Tona; col·laborar en saqueigs i registres de cases particulars, ocasió que hauria aprofitat per robar; perseguir la religió catòlica i ser anticlerical; tenir relació amb membres del Comitè Antifeixista i anar armat.

Consell de guerra: 17 d'abril de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a vint anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: li fou commutada però en desconexem les circumstàncies i l'any que sortí en llibertat.³

³ A l'Arxiu Militar de Guadalajara es conserva l'expedient de la seva commutació de pena, caixa 300215, expedient 1146.

GUITERAS BARNILS, JOAN

Sumaríssim d'urgència número 001351 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 288, caixa 59.

Circumstàncies personals: de 55 anys d'edat, fill de Jaume i Concepció, casat, natural i amb veïnatge a Tona, al mas Planell, on era el masover gros. Militant de la Unió de Rabassaires des d'abans de la guerra. Joan Guiteras era cunyat de Miquel de Planell i de Reguer, amo del mas Planell i exalcalde de Tona, i oncle de l'hereu, Miquel de Planell i Guiteras.

Detingut el 18 de febrer de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: haver col·laborat amb la policia en la persecució de desertors i emboscats; haver participat en la crema de les imatges de la capella del mas Planell; apropiar-se de la finca del Planell i perseguir-ne el propietari i el seu hereu; haver cremat expressament els pallers del mas Vilamajor; haver testificat en un judici celebrat al Palau de Justícia de Barcelona contra persones d'ideologia dretana acusades d'ajudar a desertors i amagats.

Consell de guerra: un primer Consell de Guerra, celebrat el 23 de març de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona, va ser declarat nul perquè es va considerar que la instrucció havia estat insuficient, i es va haver de tornar a repetir el 23 de maig del mateix any.

Sentència: culpable, condemnat a la pena de mort. En els dos consells de guerra es condemnà Joan Guiteras a la mateixa pena.

Compliment de la pena: executat al Camp de la Bota la matinada del 6 de juny de 1939. Va ser enterrat a la fossa comuna del cementiri de Montjuïc. Es conserva un telegrama amb l'*enterado* de Francisco Franco, de data 3 de juny de 1939.

Es conserva en el lligall del sumaríssim una carta, datada del 18 de juny de 1980, escrita per Mercè Guiteras Bonet, filla de Joan Guiteras, amb domicili al carrer de Sant Antoni Abat número 41, 3r, de Barcelona, i adreçada al capità general de la quarta regió militar, en què li sol·licita un certificat de la sentència i execució del seu pare, per poder-se acollir a les noves pensions per a familiars morts durant la Guerra Civil.

GUITERAS BENET, JAUME

Sumaríssim d'urgència número 005387 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 429.

Circumstàncies personals: de 25 anys d'edat, fill de Joan i Dolors, natural i amb veïnatge a Tona, fins al final de la guerra al mas Planell i després al poble. Pagès. Militant de la Unió de Rabassaires des d'abans de la guerra. El seu pare, Joan Guiteras Barnils, masover del Planell, va ser condemnat a mort en consell de guerra i executat el 6 de juny de 1939. Jaume Guiteras era nebot de Miquel de Planell i de Reguer, amo del mas Planell i exalcalde de Tona, i cosí de l'hereu del mas, Miquel de Planell i Guiteras.

Detingut el 25 de març de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Després va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser perseguidor de desertors; fer-se passar per policia i anar armat; haver cremat els pallers del mas Vilamajor la nit de l'1 al 2 de febrer de 1937, amb el propòsit de detenir desertors i emboscats amagats en cases veïnes, que pensaven que sortiren dels seus refugis per ajudar a apagar l'incendi. Haver participat en la crema d'altres pallers; haver declarat públicament que volia la mort de família Planell; haver participat en la destrucció de la capella del mas Planell.

Consell de guerra: 13 de juny de 1939, a Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a quinze anys de presó temporal.

Compliment de la pena: el 21 de maig de 1943 va sortir en llibertat condicional.

GUIU LLANAS, BERNAT LLUÍS

Sumaríssim d'urgència número 015919 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 5179 , caixa 363.

Circumstàncies personals: de 66 anys d'edat, casat, natural de Vic i amb veïnatge a Tona, al carrer Nou número 59, carreter.

Detingut, va declarar davant la Guàrdia Civil de Vic el 19 d'agost de 1939 i va ingressar a la presó de Vic.

Acusacions: haver denunciat el seu gendre, Jaume Olives Llorà, amagat per no anar al front i posteriorment desertor de l'exèrcit republicà.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. El 12 de desembre de 1939 es va ordenar el sobreseïment de la causa i l'acusat va quedar en llibertat.

HOMS MONTMANY, RAMON

Sumaríssim d'urgència número 003474 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 95, caixa 20.

Circumstàncies personals: de 42 anys d'edat, casat, natural i veí de Tona, amb domicili al carrer del Raval número 8. Pagès. Militant de la Unió de Rabassaires.

Detingut l'11 de març de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: perseguir desertors; participar en la detenció de persones que amagaven desertors.

Data del consell de guerra: 17 d'abril de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a dotze anys i un dia de reclusió temporal.

Compliment de la pena: pena commutada el 1940 per una altra de sis anys i un dia.

HOYO GÓMEZ, MARTINA DEL

Sumaríssim d'urgència número 006378 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 418, caixa 91.

Circumstàncies personals: de 27 d'edat, filla de Lucio i Eusebia, soltera, natural de Beire (Navarra) i amb veïnatge a Tona, al carrer de la Canal (actual carrer de l'Antic Camí del Coll) número 18, 1r, teixidora de la fàbrica Estabanell i Pahisa. Militant del PSUC. En esclatar la guerra va afiliar-se a la UGT. Germana de Pilar del Hoyo.

Detinguda el 9 d'abril de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Més tard va passar a la presó provincial de dones de Barcelona.

Acusacions: haver propiciat i proposat, per haver-les denunciat, l'acomiadament de la fàbrica Estabanell i Pahisa de companyes de feina amb familiars desertors, algunes de les quals van acabar jutjades i empresonades fins a la fi de la guerra. Ser propagandista d'idees socialistes (comunistes) i tenir contactes amb el delegat comarcal del PSUC.

Consell de guerra: 12 de juny de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona

Sentència: culpable, condemnada a dotze anys i un dia de reclusió temporal.

Compliment de la pena: en presó atenuada des del 1944. Consta que fixà la seva residència a Miranda de Ebro (Burgos).

HOYO GÓMEZ, PILAR DEL

Sumaríssim d'urgència número 006378 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 418, caixa 91.

Circumstàncies personals: de 25 d'edat, filla de Lucio i Eusebia, soltera, natural de Beire (Navarra) i amb veïnatge a Tona, al carrer de la Canal (actual Antic Camí del Coll) número 18, 1r, ordidora de la fàbrica Estabanell i Pahisa. Militant del PSUC. En esclatar la guerra va afiliar-se a la UGT. Delegada en el Comitè de Control obrer de la fàbrica. Germana de Martina del Hoyo.

Detinguda el 9 d'abril de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Més tard va passar a la presó provincial de dones de Barcelona.

Acusacions: haver propiciat i proposat, per haver-les denunciat, l'acomiadament de la fàbrica Estabanell i Pahisa de companyes de feina amb familiars desertors, algunes de les quals van acabar jutjades i empresonades fins a la fi de la guerra. Haver format part del Comitè de Control obrer de la fàbrica; ser propagandista de les idees socialistes (comunistes).

Consell de guerra: 12 de juny de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnada a dotze anys i un dia de reclusió temporal.

Compliment de la pena: en presó atenuada des del 1944. Consta que fixà la seva residència a Miranda de Ebro (Burgos).

MASFERRER BAYÉS, ÀNGELA

Sumaríssim d'urgència número 006367 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 415, caixa 90.

Circumstàncies personals: de 35 anys d'edat, filla de Vicenç i Carme, casada, natural de Viladrau i amb veïnatge a Tona, al carrer de Montserrat, treballadora de la fàbrica Estabanell i Pahisa, on feia de rodetera. Durant la guerra va exercir d'encarregada. Militant de la UGT. Miliciana del Comitè Antifeixista.

Detinguda el 9 d'abril de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment devia ser traslladada a la presó provincial de dones de Barcelona.

Acusacions: ser miliciana del Comitè Antifeixista de Tona; denunciar Josep Molera i Josep Cruells perquè fossin detinguts i instigar perquè fossin assassinats; formar part del comitè obrer de la fàbrica Estabanell i Pahisa a proposta del Comitè Antifeixista de Tona; haver propiciat l'acomiadament de deu treballadores de la fàbrica desafectes amb el govern republicà; haver denunciat a Carme Serrabasa Ges perquè el seu marit havia desertat.

Data del consell de guerra: 13 de juny de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, amb una pena de dotze anys i un dia de reclusió menor.

Compliment de la pena: possiblement va complir-la a la presó de dones de Barcelona. En llibertat condicional des del 4 de febrer de 1943, quan va passar a residir a Viladrau. El 1945 vivia al mas Can Barraca.

MUSACH FONTARNAU, MANUEL

Sumaríssim d'urgència número 016469 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 24700, caixa 1331.

Circumstàncies personals: de 23 anys d'edat, fill de Josep i Concepció, solter, pagès. Persona amb molts problemes de visió. Militant de la UGT. El 23 de juliol de 1936, trobant-se en un cafè del poble, va ser obligat per part de milicians forasters de la Torrassa (l'Hospitalet de Llobregat), juntament amb altres persones, a forçar les portes de l'església parroquial. Soldat de l'exèrcit republicà. En un primer moment va ser voluntari de les columnes de milicians al front d'Aragó. Més tard va reincorporar-se quan va ser cridada la seva lleva. Va entregar-se a l'exèrcit franquista el 10 de març de 1939, a Cabeza de Buey (Badajoz). El 1939 era internat en el camp de concentració de presoners de guerra de Badajoz. Després va estar al d'Almendralejo. Va ser alliberat el 18 de maig de 1940.

En 1941-1942 consta que estava en llibertat i en residència desconeguda. Sembla que vivia entre Tona i Balenyà. El 1941 el Jutjat Militar de Vic va obrir un procés contra ell. Va cursar-se una ordre de busca i captura. Detingut el 26 d'abril de 1942 a Barcelona. Va ingressar a la presó de Vic. Va ser posat en llibertat provisional el 20 de juny de 1942 en espera de judici i va fixar la seva residència a la masia de Torremirona de Balenyà.

Acusacions: participar en la crema de les imatges de la capella del mas Planell; haver anat voluntari al front d'Aragó en els primers mesos de guerra (més tard va tornar a Tona i es va reincorporar a l'exèrcit republicà quan va ser cridada la seva lleva); ser militant d'un sindicat.

Procés sumaríssim, sentència i compliment de pena: la fiscalia jurídicomilitar presentà el 9 de juliol de 1942 al jutjat militar de Vic un escrit en què demanava per a Manuel Musach Fontarnau una pena de dotze anys i un dia de reclusió per auxili a la rebel·lió militar commutada per una altra de sis anys i un dia. L'acusat acceptà la proposta de pena. El 19 d'agost de 1942 l'auditor de guerra també acceptava la proposta de la fiscalia, sentenciava Manuel Musach a l'esmentada pena i ordenava que fos posat immediatament en situació de presó atenuada en el seu domicili.

PADRÓS VALÈNCIA, RAMON

Sumaríssim d'urgència número 013744 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 9876, caixa 547.

Circumstàncies personals: de 23 anys d'edat, solter, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer del Raval (can Casic), declara ser pagès o jornal·ler. Militant del PSUC. En ser cridada la seva quinta, va ingressar a l'exèrcit republicà, on va arribar a ser comissari.

Detingut el 19 d'agost de 1939 després de la denúncia de dos seus companys d'armes tonencs, va ingressar a la presó de Vic. Va complir la condemna a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: haver participat a Tona en els Fets d'Octubre de 1934; haver fet un registre al mas Güells a la recerca de desertors; fer d'espia a les ordres del PSUC i de la UGT de Tona i incitar a la persecució de desertors; ser comissari de l'exèrcit republicà.

Consell de guerra: 28 de febrer de 1940, a Vic.

Sentència: culpable, condemnat a una pena de quinze anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: va obtenir la llibertat condicional el 2 maig de 1943.⁴

⁴ Per notícies familiars, sabem que posteriorment li va ser revocada aquesta llibertat i va ser empresonat de nou, probablement a causa d'una nova denúncia en tornar al poble. Va acabar destinat a un destacament de treballs forçats a la Sierra de Madrid. D'aquest segon empresonament no n'hi ha rastre documental en el plec del sumaríssim. Fugitiu del camp de treball, va amagar-se a Barcelona i finalment s'establí a l'Hospitalet de Llobregat. Va estar molts anys en situació de pròfug de la justícia. Durant la seva estada a la presó Model va ser destinat una temporada al Destacament de Sant Sadurní d'Anoia, on va treballar en la reconstrucció d'un pont.

PARÉS PLANELLÓ, LLUÍS

Sumaríssim d'urgència número 001036 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 68, caixa 13.

Circumstàncies personals: de 52 anys d'edat, fill de Pere i Antònia, natural i amb veïnatge a Tona, pagès masover del mas Canal. Militant del PSUC⁵ i de la Unió de Rabassaires, regidor de l'Ajuntament de Tona entre l'octubre de 1936 i el juliol de 1937.

Detingut el 14 de febrer de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser militant de la Unió de Rabassaires i del PSUC; tenir dues filles milicianes afiliades al PSUC, que van marxar a l'exili; col·laborar amb el Comitè Antifeixista de Tona com a milicià en tasques de guàrdia; haver estat regidor de l'Ajuntament durant la guerra; perseguir desertors de l'exèrcit republicà; haver calumniat gent de dretes i d'ordre.

Consell de guerra: 23 de març de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a pena de mort.

Compliment de la pena: executat al Camp de la Bota el 23 d'abril de 1939. Fou enterrat a la fossa comuna del cementiri de Montjuïc.

Es conserva en el lligall del sumaríssim una petició, adreçada al capità general de la quarta regió militar, d'una de les filles de Lluís Parés Planelló, Concepció Parés Riera, resident a Ullastrell (Vallès Occidental), de data 24 de gener de 1981, que demana poder-se acollir als beneficis establerts en el Reial decret llei de 5/1979 de 18 de setembre.

⁵ Consta que ho era des d'abans de la Guerra Civil. Probablement era militant de la Unió Socialista de Catalunya, encara que no en tenim la certesa.

PIÑERO SANTIÑO, FRANCISCO

Sumaríssim d'urgència número 010542 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 1024 , caixa 191.

Circumstàncies personals: de 29 anys d'edat, fill de Luis i Lucila, natural d'Olivenza (Badajoz), solter. Teixidor de la fàbrica Estabanell i Pahisa. Militant de la UGT des d'abans del 18 de juliol de 1936. Fou delegat dels treballadors i va formar part del Comitè de Control obrer de la fàbrica. Durant un breu període va fer d'escrivent del Comitè Antifeixista de Tona. Militant del PSUC. El gener de 1937 va ingressar voluntari al cos de carrabiners i va ser destinat al front de Madrid. Va obtenir la graduació de tinent.

Va ser detingut el 15 de juny de 1939 i va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser militant de la UGT des d'abans del 18 de juliol de 1936; formar part del Comitè de Control obrer de la fàbrica Estabanell i Pahisa, que va instigar la detenció de l'encarregat de la fàbrica Antoni Mirambell; ser militant del Partit Socialista i, des de juliol del 1936, del PSUC; ingressar voluntari al cos de carrabiners.

Consell de guerra: 11 de setembre de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a una pena de quinze anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: la pena li fou commutada per una altra de sis anys i un dia de presó major. El 21 de juny de 1941 va ser deixat en llibertat provisional.

PUIG CASADEVALL, JOAN

Sumaríssim d'urgència número 013743 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 7760, caixa 465.

Circumstàncies personals: de 22 anys d'edat, fill de Joan i Rosa, solter, natural de Campdevànol i amb veïnatge a Tona, al carrer de la 2ª Bandera de Falange de Asturias (carrer de la Font), ebenista envernissador. Soldat de l'exèrcit republicà. Germà de Maria Puig Casadevall, també encausada. Un altre dels germans de la família, Lluís Puig Casadevall, va ser milicià de Comitè Antifeixista i voluntari a l'exèrcit republicà. Morí al front el desembre de 1936.

Detingut el 19 d'agost de 1939 i tancat a la presó de Vic.

Acusacions: haver participat en un registre del mas Oller de Collsuspina amb l'objectiu de detenir el propietari; haver participat en la crema de la capella de Sant Cugat de Gavadons i en la destrucció de les seves imatges, i en el saqueig d'altres capelles, com la del mas Planell, per ordre del Comitè Antifeixista.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. El 17 de gener de 1940 es va acordar el sobreseïment provisional de la causa i l'acusat va ser posat en llibertat el 9 d'abril de 1940. Es va remetre el cas al Tribunal Regional de Responsabilitats Polítiques.

PUIG CASADEVALL, MARIA

Sumaríssim d'urgència número 006388 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 415, caixa 90.

Circumstàncies personals: de 27 anys d'edat, filla de Joan i Rosa, soltera, treballadora de l'empresa tèxtil Estabanell i Pahisa, on feia d'*ovilladora* (*sic*), natural de Centelles i amb veïnatge a Tona, al carrer de la Font número 14. Una vegada esclatada la guerra, es va fer militant del sindicat UGT. Va formar part del Comitè de Control obrer de la fàbrica. L'estiu de 1937 va treballar al balneari Roqueta. No sabia escriure. Germana de Joan Puig Casadevall, també encausat. Un altre germà seu, Lluís Puig Casadevall, va ser milicià de Comitè Antifeixista i voluntari a l'exercit republicà. Morí al front el desembre de 1936.

Acusacions: haver instigat, juntament amb altres companyes, l'acomiadament de treballadores de la fàbrica tèxtil Estabanell i Pahisa, simpatitzants amb el bàndol franquista i amb familiars desertors, algunes de les quals van ser detingudes, jutjades per un Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció i empresonades fins al final de la guerra.

Detinguda el 9 d'abril de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Més endavant va ser traslladada a una presó de Barcelona.

Consell de guerra: 13 de juny de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnada a quinze anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: la pena li va ser commutada per una altra de vuit anys de presó major.

RIERA VENTURA, MIQUEL

Sumaríssim ordinari número 033557 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 54155, caixa 3074.

Circumstàncies personals: de 52 anys d'edat, natural de Ripoll i fins el 1939 amb veïnatge a Tona al carrer de José Antonio (carrer Major), número 63, llauner. Militant del PSUC des de novembre de 1936. Durant un període fou secretari general de la secció del partit a Tona. Alcalde de Tona entre el maig i l'agost de 1938. Amb la retirada, el febrer de 1939, va passar a França, on va estar internat en un camp de concentració. En sortir va passar a treballar de forjador en una empresa del poble de Fontpedrosa (Conflent). El 24 d'agost de 1943 va travessar clandestinament la frontera per Puigcerdà i es va establir a Barcelona, on el contractista d'obres Josep Freixenet li va donar feina de manobre. Riera vivia al carrer d'Entença número 116.

Gràcies a una confidència, la Guàrdia Civil el va detenir a Barcelona el 2 de desembre de 1944. El 7 de desembre va ingressar a la presó Model a l'espera de diligències.

Acusacions: haver participat en les guàrdies davant la casa de Jaume Galobart, poc abans del seu assassinat; ser militant del PSUC; ser alcalde de Tona durant alguns mesos de 1938 i president del Front Popular Antifeixista de Tona. Haver instigat la detenció de nou dones i dos homes mentre era alcalde, familiars de desertors, un dels quals va morir a la presó (Josep Baranera Mir). Haver estat clandestinament a Espanya.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. S'ordenà el sobreseïment de la causa. Miquel Riera fou posat en llibertat l'11 d'abril de 1945 i les diligències es van arxivar definitivament el 7 de juny de 1945.

SURINACH ROMANS, JOSEP

Sumaríssim d'urgència número 03493 sota l'acusació de rebel·lió militar. Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 88, caixa 18.

Circumstàncies personals: de 43 anys d'edat, fill de Josep i Francisca, natural de Santa Maria de Besora i amb veïnatge a Tona, al carrer de Barcelona número 7, solter, pagès i jornaler de bosc. Militant de la UGT.

Detingut l'11 de març de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser militant del Partit Socialista des d'abans de l'inici de la guerra; col·laborar amb el Comitè Antifeixista de Vic i intervenir en l'assassinat dels germans Vilaplana; col·laborar amb el Comitè Antifeixista de Sallent; fer de confident de la policia republicana i anar armat; haver perseguit desertors.

Consell de guerra: 13 d'abril de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a pena de mort.

Compliment de la pena: executat al Camp de la Bota el 14 de maig de 1939. Probablement va ser enterrat a la fossa comuna del cementiri de Montjuïc.

VALLDAURA PUIGFERRAT, ESTEVE

Sumaríssim d'urgència número 001035 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 81.

Circumstàncies personals: de 51 anys d'edat, fill d'Antoni i Anna, casat, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer Nou número 3. Pagès. Militant de la Unió de Rabassaires i, des d'octubre de 1936, del PSUC. Membre de la Junta Municipal Agrària. Germà de Josep Valldaura Puigferrat, condemnat en el mateix consell de guerra.

Detingut el 14 de febrer de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment devia ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser militant del PSUC i de la Unió de Rabassaires; perseguir desertors; haver participat en el repartiment de terres de conreu entre la pagesia de Tona que es va fer durant la guerra; participar en actes de saqueigs; renegar contra la Causa Nacional i injuriar Franco en públic; posseir una pistola i no haver-la declarat.

Consell de guerra: 5 d'abril de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a vint anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: va ser traslladat a la presó central de Santa Maria del Puig (València) i després a la presó central de Totana (Múrcia). El juny de 1943 va obtenir la llibertat condicional.

VALLDAURA PUIGFERRAT, JOSEP

Sumaríssim d'urgència número 001032 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 81.

Circumstàncies personals: de 42 anys d'edat, fill d'Antoni i Anna, solter, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer Nou número 3, jornaler. Militant de la Unió de Rabassaires i probablement de la Unió Socialista de Catalunya des del principi dels anys trenta. Des de juliol de 1936, militant del PSUC. Germà d'Esteve Valldaura Puigferrat, condemnat en el mateix consell de guerra.

Detingut el 14 de febrer de 1939, ingressà a la presó de Vic. Posteriorment devia ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser militant del Partit Socialista des d'abans de la guerra⁶ i, a partir del 1936, del PSUC i del sindicat Unió de Rabassaires; perseguidor de desertors; posseir armes sense haver-les declarat i presentat a l'autoritat; ser un dels denunciants dels deu tonencs empresonats al convent de Sant Elies.

Data del consell de guerra: 5 d'abril de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a vint anys de reclusió temporal.

Compliment de la pena: va fer una petició de commutació de pena, que li va ser denegada el gener de 1943. Posteriorment devia sortir en llibertat condicional, però va tornar a la presó per complir la pena després d'una condemna de 4 anys, 2 mesos i 1 dia de presó emesa per l'Audiència Provincial de Barcelona el 1947 per un cas d'abusos deshonestos. El juny de 1950 complia la pena a la presó del Dueso (Santoña, Cantàbria). L'esmentat any va demanar ser indultat i se li va denegar la petició i, de nou, el 1952. Traslladat el març de 1952 a la Presó Escola de Madrid, potser per rebre un tractament mèdic.

⁶ Potser la Unió Socialista de Catalunya, un dels partits que s'integraren al PSUC.

VALLDEORIOLA CODINA, JOAN

Sumaríssim d'urgència número 026728 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 13546, caixa 720.

Circumstàncies personals: de 25 anys d'edat, solter, natural i amb veïnatge a Tona, al carrer del Dr. Antoni Bayés, número 7, baixos, cambrer. Havia estat treballador de la fàbrica de cadires de Can Codina. L'octubre de 1936 era a l'atur i, a través del seu germà Salvador, va trobar feina a la Seu d'Urgell, a l'hotel Mundial. Va esdevenir delegat de la CNT en aquest establiment i hi va exercir d'administrador. L'abril de 1937 va passar a treballar en un bar de la Rambla d'aquella ciutat. El mateix 1937 va ser mobilitzat i enviat al front d'Aragó, d'on es va escapar i va passar la resta de la guerra amagat, primer a la ciutat de Barcelona, en un pis del carrer de la Bordeta número 22, 1r, 1a, a casa de Jacinta Jardí, i després a Tona.

El seu germà, Salvador Valldeoriola Codina, militant de la CNT, va formar part durant la guerra del Comitè de Defensa de la Seu d'Urgell. Soldat de l'exèrcit republicà, va morir al front el 1938, prop de Sant Romà d'Abella. Segons declara el seu germà Joan el 1939, Salvador Valldeoriola va participar en l'atemptat amb bomba contra l'hotel España de Barcelona fet en els primers mesos de 1936 i en altres accions d'aquest tipus.

Acusacions: haver participat, juntament amb altres membres del Comitè d'Investigació de la FAI de la Seu d'Urgell, en la detenció de Juli Vidal Forner, capità de carrabiners retirat, en el seu domicili de l'esmentada ciutat, al carrer Major 24. Persona que poques hores més tard va ser assassinada.

Va ser detingut i va ingressar a la presó del Palau de les Missions de Montjuïc el 29 d'octubre de 1939. El 2 de juny de 1940 va ser deixat en llibertat provisional, mentre no se celebrés el judici. I es va traslladar novament al seu domicili de Tona.

Consell de guerra: no es va arribar a celebrar. El 23 d'octubre de 1941, l'auditor de guerra de la quarta regió militar, vistos els informes que li havien arribat sobre el cas, va acordar el sobreseïment provisional de la causa.

VILASECA NONÓ, JOAN

Sumaríssim ordinari número 001566 sota l'acusació d'auxili a la rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 45163, caixa 2458.

Circumstàncies personals: de 34 anys d'edat, fill de Joan i de Narcisa, casat, natural de Vic i amb veïnatge a Tona, al carrer del Dr. Antoni Bayés número 19, fuster d'ofici, propietari del bar Esport. Militant d'ERC. Regidor per aquest partit a l'Ajuntament de Tona el 1934 i alcalde entre l'octubre de 1936 i l'abril de 1938, quan va ser cridada la seva llei. En l'exèrcit republicà va tenir el grau de sergent del Cos de Tren.

Presoner de guerra, va ser internat al camp de concentració de Lleó i posteriorment al d'Avilés, on era el desembre de 1939. El desembre de 1940 va ingressar a la presó provincial d'Oviedo. El gener de 1941 va ser traslladat a la presó de Vic. Posteriorment devia ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: haver tingut un paper protagonista en els Fets d'Octubre de 1934 a Tona; haver estat regidor i alcalde de Tona per ERC quan va tenir lloc la detenció de deu homes de Tona que foren portats al convent de Sant Elies; regentar un bar que era un centre de reunions i trobades polítiques de gent d'esquerrers i del Front Popular i, un cop esclatada la guerra, de persones relacionades amb el Comitè Antifeixista; des de l'alcaldia, portar a terme una activa campanya de persecució de desertors i pressionar les seves famílies. Ser una persona anticlerical.

Consell de guerra: 24 de maig de 1943, a l'edifici del Govern Militar de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a una pena de catorze anys i vuit mesos de reclusió temporal.

Compliment de la pena: va atorgar-se-li la presó atenuada el 22 de juny de 1943.

VIÑAS VALLBONA, JOAN

Sumaríssim d'urgència número 006366 sota l'acusació de rebel·lió militar.

Localització a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer: número 462, caixa 97.

Circumstàncies personals: de 40 anys d'edat, natural de Torelló i amb veïnatge a Tona, al carrer de Barcelona núm. 73, fill de Miquel i d'Ignàsia, casat. Fuster. Militant del PSUC de desembre de 1937 i del sindicat UGT des dels primers dies de la guerra, del qual era el president a Tona. Delegat de control de la fàbrica de mobles de Joaquim Vilella.

Detingut el 9 d'abril de 1939, va ingressar a la presó de Vic. Posteriorment va ser traslladat a la presó Model de Barcelona.

Acusacions: ser persona de mala conducta i d'ideologia d'esquerres; haver format part del Front Popular; haver denunciat persones d'ordre que tenien familiars desertors i que es consideraven desafectes al règim republicà, algunes de les quals foren jutjades pel Tribunal d'Urgència Número 1 de Barcelona i van acabar sentenciades a greus penes de presó, complint condemna fins al final de la guerra. Una d'elles va morir a la presó de Vic (Josep Baranera Mir).

Consell de guerra: 13 de juny de 1939, al Palau de Justícia de Barcelona.

Sentència: culpable, condemnat a una pena de reclusió perpètua.

Compliment de la pena: pena commutada el 1942 per una de vint anys i un dia. Va morir a la infermeria de la presó Model de Barcelona l'1 de gener de 1943 a causa d'una malaltia cardíaca.⁷

⁷ En el llistat de víctimes de la Guerra Civil a Tona publicada a Antoni PLADEVALL, *Tona. Mil cent anys d'història*. Vic – Tona: Eumo Editorial – Ajuntament de Tona, 1990, p. 430, consta, erròniament, com afusellat al Camp de la Bota l'abril de 1940.